

Jeremia 31, 31-34:

Op een dag zal Ik met het koninkrijk Israël en met het koninkrijk Juda een nieuw verbond sluiten, zegt de Heer. 32 Het zal een ander verbond zijn dan het verbond dat Ik met hun voorouders heb gesloten, toen Ik hen bij de hand nam en uit Egypte haalde. Zij hebben zich niet aan dat verbond gehouden, ook al ben Ik hun Heer. 33 Maar het nieuwe verbond dat Ik in die tijd met het volk Israël zal sluiten, zal anders zijn, zegt de Heer. Ik zal mijn wet niet meer in steen, maar in hun binnenste schrijven, in hun hart en in hun verstand. En Ik zal hun God zijn en zij zullen mijn volk zijn. 34 Dan zullen ze elkaar niet meer hoeven te leren wie Ik ben. Want iedereen, van hoog tot laag, zal Mij kennen, zegt de Heer. Ik zal hun al hun ongehoorzaamheid vergeven. Ik zal er zelfs niet meer aan denken.

Beste mensen

We eindigen vandaag onze cyclus die ons doorheen de vasten heeft gebracht. Als sluitstuk krijgen we vandaag te horen dat er een nieuw verbond komt. Maar die belofte wordt niet erg concreet. 'Op een dag...' zegt de tekst. Een duidelijk tijdspad is er dus niet. 'Het zal een ander verbond zijn...', maar over de inhoud wordt niets gezegd. De lezing eindigt met een geruststelling maar dat nieuwe verbond lijkt al bij al maar een lege doos. Hoe kunnen we dit begrijpen?

De laatste zin uit de lezing mag ons alvast hoopvol stemmen. Er wordt niet meer gekeken naar schuld, naar het al dan niet volgen van de regeltjes, nee... God lijkt te zeggen dat de mensheid volwassen genoeg is om zelf met de schepping aan de slag te gaan. Hij verwacht dat wij, vanuit ons geloof in een andere wereld, die nieuwe aarde zelf mee vorm geven.

En dat een nieuwe aarde nood heeft aan een andere economie dringt tot steeds meer mensen door. Het is wellicht geen toeval dat een vrouw, staande voor het rek met de economische theorieën, aangeeft dat het wel eens tijd wordt voor een nieuw model. Volgens Kate Raworth, professor economie in Oxford, moeten we met zijn allen terug in de donut. En u vergist zich niet, een donut is inderdaad een ronde koek met een gat in het midden. Maar het is ook het beeld waarmee ze een symbool creëert voor een nieuwe economie.

In plaats van de steeds stijgende curve van de eeuwigdurende groei tekent ze in haar boek 'Doughnut Economics' twee concentrische cirkels waarbinnen een samenleving moet blijven. Gaan we buiten de donut, dan maken we de planeet kapot. Door het water of de lucht te vervuilen, de grondstoffen uit te putten of door de opwarming van de aarde. Zitten we in het gat van de donut, dan blijven mensen in de samenleving achter. Ze hebben te weinig eten, scholing, inkomen of politieke rechten.

Ze houdt daarom een pleidooi voor een ander perspectief. Het doel is niet een steeds stijgende groei, maar een circulaire economie, waar een groeifase gevolgd wordt door een periode van rijping en tenslotte een afkoelingsfase, een soort stervensproces. Van daaruit kan dan opnieuw een volgende cyclus beginnen, maar op een tempo dat zowel de mens als de planeet kan volgen. Geen economie van tekort en teveel, maar van genoeg. Met bomen die *naar* de hemel groeien maar niet *tot in* de hemel.

In een interview in 'De afspraak' op Canvas op 5 maart 2018, beschrijft ze wat nodig is om naar dit model te evolueren. We zetten de link naar dit interview én naar een uitgebreidere reportage die we dankzij Henk vonden op de Nederlandse VPRO op de website, zodat u de donut tot in de details kunt leren kennen. Maar ik denk dat u als Lierganger niet verbaasd zal zijn van wat ze vertelt, omdat een deel van haar gedachtengoed in onze gemeenschap al leeft. Misschien zult u wel positief verrast zijn over het feit dat er zoveel voorbeelden zijn die aantonen dat dit nieuwe model haalbaar is, voor een stuk al in opbouw is.

Eén vraag tijdens het interview bleef echter hangen. Mia Doornaert merkte op dat naast alle technologische ontwikkelingen en noodzakelijke reglementering er nog een andere belangrijke factor nodig was om die nieuwe economie mogelijk te maken, nl. een mentaliteitswijziging.

Hoe raken we af van de idee dat we altijd hetzelfde of meer moeten hebben dan anderen, van de idee dat het altijd beter, sneller, groter moet? Welk perspectief geven we onze kinderen als we hen met een ander economisch model vragen - of verplichten - om het materieel met minder te doen? Welke rijkdom streven we na als 'hebben' niet meer het doel is? Wat doen we met het verlangen naar vooruitgang en verbetering dat in elke mens aanwezig is, dat God zelf ons gegeven heeft?

'Ik zal mijn wet niet meer in steen schrijven, maar in hun binnenste.', hoorden we in de lezing. Vertaald naar onze wereld zou dat kunnen betekenen dat we niet op zoek gaan naar meer vrienden en contacten - een groeigedachte die ook in Facebook zit ingebakken - maar dat we inzetten op diepere verbinding met anderen. In plaats van verschillen tussen mensen als negatief te duiden zouden we de rijkdom ervan kunnen verkennen. Harde concurrentie zou plaats kunnen ruimen voor samenwerking waar plaats is voor kwetsbaarheid. Ons eigen grote gelijk zouden we kunnen verlaten door het te laten verrijken door andere invalshoeken. En zou een vernieuwing van onze band met God ook geen onderdeel kunnen vormen van een nieuwe rijkdom?

Het lijkt wel de perfecte definitie van een Gutmensch. Hoe naïef kun je wel niet worden? Er is in onze maatschappij en in de media toch geen plaats meer voor nuance, reflectie, nadenken vooraleer een mening op Twitter te zwieren, enz.? Wel, ook daar zijn er intrigerende flitsen van een nieuwe wereld.

Eén van de mooiste voorbeelden daarvan is te vinden in het project 'Change my view', vrij te vertalen als 'Verander eens van gedacht'. Vijf jaar geleden lanceerde Kal Turnbull, een zesdejaars student uit Inverness zijn forum op internet. Het was hem opgevallen dat hij zijn hele leven omringd was geweest met vrienden en familie die ongeveer hetzelfde dachten. Ook viel het hem op hoe lastig zijn medestudenten het ermee hadden om hun opvattingen in vraag te stellen.

Hij formuleerde zijn frustratie als volgt: 'Waarom kunnen we niet op een interessanter niveau met elkaar praten? Ideeën uitdragen, en niet alleen om applaus te krijgen of een schouderklopje of om je eigen intelligentie te bewijzen.' Hij zocht een oplossing vanuit de vraag: 'Waar moet ik beginnen als ik een mening heb die ik wil aftoetsen? Hoe vind je mensen die je ideeën uitdagen?'

Vandaag telt zijn forum meer dan een half miljoen abonnees die zich inschrijven in een open en kwetsbaar debat, een zeldzaamheid op internet.

Zijn aanpak is dan ook radicaal anders dan wat we kennen van Twitter en Facebook. Wanneer je een thema voorstelt, dan ga je een engagement aan om het op te volgen tot een voltooiing van de gedachtenwisseling bereikt is. Als je overtuigd raakt en daadwerkelijk van mening verandert, dan beloon je je gespreksgenoot die de doorslag gaf met een delta, het wiskundige symbool voor verandering. Erin slagen je eigen mening te veranderen of die van een ander wordt allebei beschouwd als een overwinning. Er zijn dus geen verliezers.

Er wordt ook onderzocht welke berichten de meeste delta's opleveren, dus de meeste veranderingen van standpunten. Het meest overtuigend blijken die posts met een plotse verschuiving in woordkeuze die erop wijzen dat deelnemers een verrassende invalshoek hadden aangebracht. Maar ook berichten met argumentaties die zich heel bewust zijn van hun eigen beperkingen, die voorzichtig en met veel voorbehoud geformuleerd worden blijken heel effectief.

Weg dus van de Twitter- en Facebookcultuur waar liefst zo kort en zo snel mogelijke reacties de overwinning van het eigen gelijk moeten aantonen, af en toe helaas met een scheldpartij tot gevolg. Op Change My View komen mensen bijeen om hun gedachten te delen en te genieten van de gelegenheid om zich in vraag te laten stellen. 'Wij zijn geen debatclub, we bieden een mogelijkheid tot gesprek', besluit hij. 'Het woord 'debat' is verworden tot 'het publiek naar je hand zetten', een strijd om 'het gelijk'. Gesprek is een poging tot wederzijds begrip, waarbij je aangemoedigd wordt om de tegenstrijdigheden in je eigen denken te zien.'

De woorden van Alvin Toffler, de schrijver van 'Future Shock' lijken in deze context bijna profetisch: 'De ongeletterde van de 21ste eeuw zal niet diegene zijn die niet kan lezen en schrijven, maar hij of zij die niet in staat is om te leren, af te leren en opnieuw te leren.'

Een nieuw verbond dus. Een nieuw verbond dat geen kant-en-klare tuin van Eden is, die God zal afleveren. Het is een oproep om te werken aan een nieuwe aarde, aan een andere economie en aan onszelf. En om ons telkens opnieuw te verbinden met anderen en met de Andere. En dan weet God: het komt goed.

Meer info over het donut-model:

- Interview professor Raworth in 'De Afspraak' van 5 maart 2018 op Canvas: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/03/05/econome-kate-raworth-zet-econoimsche-model-op-zijn-kop---we-zijn/>
- Reportage op 'Tegenlicht', een programma van de Nederlandse VPRO: <https://www.vpro.nl/programmas/tegenlicht/kijk/afleveringen/2017-2018/de-donut-economie.html>

Meer info over 'Change my view':

- <https://changemyview.net/>, (voorlopig?) alleen in het Engels.
- De gesprekken zelf zijn te vinden in een onderverdeling van Reddit, nl. <https://www.reddit.com/r/changemyview/>

18 maart 2018
Patrick Delanoeye